

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

UDC 81
UDC 82
UDC 008

ISSN: 2545-3998
DOI: 10.46763/palim

ПАЛИМПСЕСТ

МЕЃУНАРОДНО СПИСАНИЕ ЗА ЛИНГВИСТИЧКИ,
КНИЖЕВНИ И КУЛТУРОЛОШКИ ИСТРАЖУВАЊА

PALIMPSEST

INTERNATIONAL JOURNAL FOR LINGUISTIC,
LITERARY AND CULTURAL RESEARCH

PALMK, VOL 7, NO 14, STIP, 2022

ГОД. VII, БР. 14
ШТИП, 2022

VOL. VII, NO 14
STIP, 2022

ПАЛИМПСЕСТ

Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања

PALIMPSEST

International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research

Год. 7, Бр. 14
Штип, 2022

Vol. 7, No 14
Stip, 2022

PALMK, VOL 7, NO 14, STIP, 2022

DOI: <https://doi.org/10.46763/PALIM22714>

ПАЛИМПСЕСТ

Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања

ИЗДАВА

Универзитет „Гоце Делчев“, Филолошки факултет, Штип,

ГЛАВЕН И ОДГОВОРЕН УРЕДНИК

Ранко Младеноски

УРЕДУВАЧКИ ОДБОР

Виктор Фридман, Универзитет во Чикаго, САД
Толе Белчев, Универзитет „Гоце Делчев“, Македонија
Нина Даскаловска, Универзитет „Гоце Делчев“, Македонија
Ала Шешкен, Универзитет Ломоносов, Руска Федерација
Олга Панкина, НВО Македонски културен центар, Руска Федерација
Астрид Симоне Хлубик, Универзитет „Крал Михаил I“, Романија
Алина Андреа Драгоеску, Универзитет „Крал Михаил I“, Романија
Сунчана Туксар, Универзитет во Пула, Хрватска
Саша Војковиќ, Универзитет во Загреб, Хрватска
Шандор Чегледи, Универзитет во Панонија, Унгарија
Ева Бус, Универзитет во Панонија, Унгарија
Хусејин Озбај, Универзитет Гази, Република Турција
Озтурк Емироглу, Универзитет во Варшава, Полска
Елена Дараданова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Република Бугарија
Ина Христова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Република Бугарија
Џозеф Пониах, Национален институт за технологија, Индија
Сатхарај Венкатесан, Национален институт за технологија, Индија
Петар Пенда, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Данило Капасо, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Мета Лах, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Намита Субиото, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Ана Пеличер-Санчез, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Мајкл Грини, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Татјана Ѓурин, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Диана Поповиќ, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Жан Пол Мејер, Универзитет во Стразбур, Република Франција
Жан Марк Веркруз, Универзитет во Артуа, Република Франција
Регула Бусин, Швајцарија
Натале Фиорето, Универзитет во Перуца, Италија
Оливер Хербст, Универзитет во Вурцбург, Германија
Шахинда Езат, Универзитет во Каиро, Египет

PALIMPSEST

International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research

PUBLISHED BY

Goce Delcev University, Faculty of Philology, Stip,

EDITOR-IN-CHIEF

Ranko Mladenoski

EDITORIAL BOARD

Victor Friedman, University of Chicago, USA

Tole Belcev, Goce Delchev University, Macedonia

Nina Daskalovska, Goce Delchev University, Macedonia

Alla Sheshken, Lomonosov Moscow State University, Russian Federation

Olga Pankina, NGO Macedonian Cultural Centre, Russian Federation

Astrid Simone Hlubik, King Michael I University, Romania

Alina Andreea Dragoescu Urlica, King Michael I University, Romania

Sunčana Tuksar, University of Pula, Croatia

Saša Vojković, University of Zagreb, Croatia

Sándor Czeglédi, University of Pannonia, Hungary

Éva Bús, University of Pannonia, Hungary

Husejin Ozbaj, GAZI University, Republic of Turkey

Öztürk Emiroğlu, University of Warsaw, Poland

Elena Daradanova, Sofia University "St. Kliment Ohridski", Republic of Bulgaria

Ina Hristova, Sofia University "St. Kliment Ohridski", Republic of Bulgaria

Joseph Ponniah, National Institute of Technology, India

Sathyaraj Venkatesan, National Institute of Technology, India

Petar Penda, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina

Danilo Capasso, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina

Meta Lah, University of Ljubljana, Republic of Slovenia

Namita Subiotto, University of Ljubljana, Republic of Slovenia

Ana Pellicer Sanchez, The University of Nottingham, United Kingdom

Michael Greaney, Lancaster University, United Kingdom

Tatjana Durin, University of Novi Sad, Republic of Serbia

Diana Popovic, University of Novi Sad, Republic of Serbia

Jean-Paul Meyer, University of Strasbourg, French Republic

Jean-Marc Vercruysse, Artois University, French Republic

Regula Busin, Switzerland

Natale Fioretto, University of Perugia, Italy

Oliver Herbst, University of Wurzburg, Germany

Chahinda Ezzat, Cairo University, Egypt

РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ

Луси Караниколова-Чочоровска

Толе Белчев

Нина Даскаловска

Билјана Ивановска

Светлана Јакимовска

Марија Леонтиќ

Јована Караникиќ Јосимовска

ЈАЗИЧНО УРЕДУВАЊЕ

Ранко Младеноски (македонски јазик)

Весна Продановска (англиски јазик)

Толе Белчев (руски јазик)

Билјана Ивановска (германски јазик)

Марија Леонтиќ (турски јазик)

Светлана Јакимовска (француски јазик)

Јована Караникиќ Јосимовска (италијански јазик)

ТЕХНИЧКИ УРЕДНИК

Славе Димитров

АДРЕСА

ПАЛИМПСЕСТ

РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ

Филолошки факултет

ул. „Крсте Мисирков“ бр. 10-А

п. фах 201

МК-2000 Штип

<http://js.ugd.edu.mk/index/PAL>

Меѓународното научно списание „Палимпсест“ излегува двапати годишно во печатена и во електронска форма на посебна веб-страница на веб-порталот на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип:

<http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>

Трудовите во списанието се објавуваат на следните јазици: македонски јазик, англиски јазик, германски јазик, француски јазик, руски јазик, турски јазик и италијански јазик.

Трудовите се рецензираат.

EDITORIAL COUNCIL

Lusi Karanikolova-Chochorovska
Tole Belcev
Nina Daskalovska
Biljana Ivanovska
Svetlana Jakimovska
Marija Leontik
Jovana Karanikik Josimovska

LANGUAGE EDITORS

Ranko Mladenoski (Macedonian language)
Vesna Prodanovska (English language)
Tole Belcev (Russian language)
Biljana Ivanovska (German language)
Marija Leontik (Turkish language)
Svetlana Jakimovska (French language)
Jovana Karanikik Josimovska (Italian language)

TECHNICAL EDITOR

Slave Dimitrov

ADDRESS

PALIMPSEST

EDITORIAL COUNCIL

Faculty of Philology
Krste Misirkov 10-A
P.O. Box 201
MK-2000, Stip

<http://js.ugd.edu.mk/index/PAL>

The International Scientific Journal “Palimpsest” is issued twice a year in printed form and online at the following website of the web portal of Goce Delcev University in Stip:

<http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>

Papers can be submitted and published in the following languages: Macedonian, English, German, French, Russian, Turkish and Italian language.

All papers are peer-reviewed.

СОДРЖИНА / TABLE OF CONTENTS

11 ПРЕДГОВОР

Луси Караниколова-Чочоровска, деканка на Филолошки факултет

FOREWORD

Lusi Karanikolova-Chochorovska, Dean of the Faculty of Philology

ЈАЗИК / LANGUAGE

15 **Alessandra Rea**

LA LINGUA COME STRUMENTO IDENTITARIO: L'INFLUENZA DELLE
SCELTE LINGUISTICHE SULLA TRASMISSIONE DEGLI STEREOTIPI DI
GENERE

Alessandra Rea

LANGUAGE AS AN IDENTITY TOOL: THE INFLUENCE OF LINGUISTIC
CHOICES ON THE TRANSMISSION OF GENDER STEREOTYPES

27 **Maria Fornari**

GUELFO CIVININI E LA LINGUA GIORNALISTICA ITALIANA: L'ESEMPIO
DI UN REPORTAGE DA BELGRADO DEL 1914

Maria Fornari

GUELFO CIVININI AND THE ITALIAN LANGUAGE OF NEWSPAPERS:
AN EXAMPLE OF A REPORTAGE FROM BELGRADE IN 1914

37 **Edita Fialová**

PRÄPOSITIONALE KOLLOKATIONEN DEUTSCH-TSCHECHISCH. EINE
VERGLEICHENDE KORPUSBASIERTE ANALYSE MIT FOKUS AUF
PRÄPOSITION-NOMEN-VERBINDUNGEN

Edita Fialová

PREPOSITIONAL COLLOCATIONS GERMAN-CZECH. A COMPARATIVE
CORPUS-BASED ANALYSIS WITH FOCUS ON PREPOSITION-NOUN
COLLOCATIONS

47 **Билјана Ивановска, Гзим Хафери**

СИНТАКСИЧКИТЕ ФУНКЦИИ НА ПРИДАВКИТЕ ВО ГЕРМАНСКИОТ
ЈАЗИК ВРЗ ПРИМЕРИ ОД ДНЕВНИОТ ПЕЧАТ

Biljana Ivanovska, Gëzim Xhaferri

THE SYNTACTIC FUNCTION OF ADJECTIVES IN GERMAN LANGUAGE
ON THE EXAMPLES OF DAILY PRESS

57 **Марија Леонтиќ**

СИНТАГМИ СО ГЛАГОЛСКА ИМЕНКА ВО ТУРСКИОТ ЈАЗИК И
НИВНОТО ПРЕДАВАЊЕ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК

Marija Leontik

WORD GROUPS WITH AN INFINITIVE IN TURKISH LANGUAGE AND
THEIR EQUIVALENCE IN MACEDONIAN LANGUAGE

- 65** **Надица Негриевска**
АНАЛИЗА НА ВРЕМЕНСКАТА ФУНКЦИЈА КАЈ ПРОСТИТЕ ПРЕДЛОЗИ
ВО ИТАЛИЈАНСКИОТ ЈАЗИК И НИВНИТЕ ЕКВИВАЛЕНТИ ВО
МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК
Nadica Negrievska
ANALYSIS OF THE TIME FUNCTION IN THE SIMPLE PREPOSITIONS IN
THE ITALIAN LANGUAGE AND THEIR EQUIVALENTS IN MACEDONIAN
LANGUAGE

- 77** **Rabie Ruşid**
KUZEY MAKEDONYA'DA TÜRKÇENİN YABANCI DİL OLARAK
ÖĞRETİMİNDE KARŞILAŞILAN SORUNLAR
Rabia Ruşid
PROBLEMS FACED IN TEACHING TURKISH AS A FOREIGN LANGUAGE
IN NORTH MACEDONIA

КНИЖЕВНОСТ / LITERATURE

- 87** **Milena Z. Škobo, Jovana M. Đukić**
MANIFESTATIONS OF 'NEW AGE' RELIGIONS IN GATED COMMUNITIES
OF J. G. BALLARD'S *COCAINE NIGHTS* AND *KINGDOM COME* – AN
ECOCRITICAL APPROACH
- 101** **Rossella Montibeler**
I SEGNALI NASCOSTI NEGLI INCIPIT DI "IL FU MATTIA PASCAL", "LA
COSCIENZA DI ZENO" E "IL LUPO DELLA STEPPA"
Rossella Montibeler
THE HIDDEN CLUES IN THE INTRODUCTIONS OF "THE LATE MATTIA
PASCAL", "ZENO'S CONSCIENCE" AND "STEPPENWOLF"
- 111** **Şerife Seher Erol Çalışkan**
ZONGULDAK EREĞLİ BÖLGESİNDE LAKAP VERME GELENEĞİ
Şerife Seher Erol Çalışkan
THE TRADITION OF NICKNAMING IN EREĞLİ COUNTRY OF
ZONGULDAK
- 125** **Özlem Altın**
ABDULLAH TUKAY'IN PATOLOJİK – MARAZİ AŞKLARI ÜZERİNE
BİRKAÇ SÖZ
Ozlem Altın
A FEW WORDS ON ABDULLAH TUKAY'S PATHOLOGICAL-MORBID
LOVES
- 129** **Zarko Milenic**
REMAINS FROM THE ALIENS IN THE NOVEL *ROADSIDE PICNIC* BY A.
AND B. STRUGATSKY

- 137 Трајче Стојанов**
ДОСТОЕВСКИ ФИЛОСОФ?
Trajche Stojanov
DOSTOEVSKY – A PHILOSOPHER?
- 149 Татјана Вукелич**
ВЛИЈАНИЕ ИВАНА СЕРГЕЕВИЧА ТУРГЕНЕВА НА ПРОЗУ ИОСИПА КОЗАРЦА
Tatjana Vukelić
THE INFLUENCE OF IVAN SERGEYEVICH TURGENEV ON THE NARRATIVE OF JOSIP KOZARAC
- 161 Рефиде Шаини**
ДЕЛАТА ОД ТУРСКИ ПОЕТИ ОБЈАВЕНИ ВО МАКЕДОНСКОТО ДЕТСКО СПИСАНИЕ НА ТУРСКИ ЈАЗИК „БАХЧЕ“
Refide Shaini
THE WORKS OF TURKISH POETS PUBLISHED IN MACEDONIA TURKISH CHILDREN’S MAGAZINE BAHCE
- 171 Сунчица Трифуновска Јаниќ**
ПРЕВОДИТЕ НА БИБЛИСКИТЕ ТЕКСТОВИ НА МАКЕДОНСКИ НАРОДЕН ГОВОР ВО XIX ВЕК
Sunchica Trifunovska Janikj
TRANSLATIONS OF THE BIBLE TEXTS OF MACEDONIAN FOLK SPEECH IN THE XIX CENTURY

КУЛТУРА / CULTURE

- 181 Петар Намичев, Екатерина Намичева-Тодоровска**
БРЕНДИРАЊЕ НА ГРАДОВИТЕ – УЛОГАТА НА СКОПЈЕ ПАЛАТИ ВО КУЛТУРНОТО БРЕНДИРАЊЕ НА ГРАДОТ ОД ПОЧЕТОКОТ НА XX ВЕК
Petar Namichev, Ekaterina Namicheva-Todorovska
THE BRANDING OF CITIES – THE ROLE OF SKOPJE PALACES IN THE CULTURAL BRANDING OF THE CITY FROM THE BEGINNING OF THE 20TH CENTURY
- 191 Ана Јовковска**
ПОТРЕБАТА ОД ФЕМИНИСТИЧКА ПЕРСПЕКТИВА КОН РОДОВАТА АСИМЕТРИЈА ВО ДОМИНАНТНАТА КУЛТУРНА МАТРИЦА И МАШКИОТ КАНОН ВО УМЕТНОСТА
Ana Jovkovska
THE NEED OF A FEMINIST PERSPECTIVE ON GENDER ASYMMETRY IN THE DOMINANT CULTURAL PATTERN AND THE MEN’S CANON IN ART

МЕТОДИКА НА НАСТАВАТА / TEACHING METHODOLOGY

- 203 Виолета Јанушева, Наташа Зулумовска**
УПОТРЕБАТА НА ФРАЗЕОЛОШКИТЕ ИЗРАЗИ ВО НАСТАВАТА
Violeta Janusheva, Natasha Zulumovska
THE USAGE OF THE PHRASEOLOGICAL EXPRESSIONS IN TEACHING
- 213 Andi Xhaferi**
PHARMACY STUDENTS' ATTITUDES AND EXPERIENCES IN ONLINE
LEARNING DURING GLOBAL PANDEMIC
- 223 Irena Kitanova, Ana Koceva**
DYSLEXIA & LANGUAGE TEACHING
- 231 Jovana Karanikikj Josimovska, Vesna Koceva**
IL TESTO LETTERARIO E LA LETTERATURA NEI MANUALI PER
L'APPRENDIMENTO DELL'ITALIANO LS: ESPERIENZA NEL CONTESTO
UNIVERSITARIO MACEDONE
Jovana Karanikikj Josimovska, Vesna Koceva
THE LITERARY TEXTS IN THE TEXTBOOKS FOR LEARNING ITALIAN
AS FOREIGN LANGUAGE: EXPERIENCE IN THE MACEDONIAN
UNIVERSITY CONTEXT
- 243 Ümit Süleymani**
MAKEDONYA TÜRK YAZARLARININ 8. ve 9. SINIF TÜRKÇE DERS
KİTAPLARINDA BULUNAN HİKÂYELERİNİN KARAKTER EĞİTİMİ
BAKIMINDAN ANALİZİ
Umit Suleyman
THE ANALYSIS OF CHARACTER EDUCATION IN THE STORIES OF
TURKISH AUTHORS IN 8TH AND 9TH CLASS TURKISH COURSE BOOKS
IN MACEDONIA

ПРИКАЗИ / BOOK REVIEWS

- 257 Иван Антоновски**
ПИОНЕРСКИ И РЕВОЛУЦИОНЕРЕН ЧЕКОР ВО МАКЕДОНСКОТО
УЧЕБНИКАРСТВО
Ivan Antonovski
A PIONEER AND REVOLUTIONARY STEP IN MACEDONIAN TEXTBOOK
WRITING

ДОДАТОК / APPENDIX

- 268** ПОВИК ЗА ОБЈАВУВАЊЕ ТРУДОВИ ВО МЕЃУНАРОДНОТО НАУЧНО
СПИСАНИЕ „ПАЛИМПСЕСТ“
- 270** CALL FOR PAPERS
FOR THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL “PALIMPSEST”

УПОТРЕБАТА НА ФРАЗЕОЛОШКИТЕ ИЗРАЗИ ВО НАСТАВАТА

Виолета Јанушева

Универзитет „Св. Климент Охридски“, Битола
violetajanuseva@gmail.com

Наташа Зулумовска

Универзитет „Св. Климент Охридски“, Битола
natashazulumovska@gmail.com

Апстракт: Зголемената употреба на разговорните елементи во стилови што треба да ја претставуваат официјалната комуникација е основа за испитување на јазикот што го употребуваат наставниците во текот на наставниот час имајќи ги предвид фразеолошките изрази (ФИ). Оваа појава досега не е истражувана, па трудот има за цел да одговори на едно истражувачко прашање: Каков јазик употребуваат наставниците во текот на часот во однос на ФИ? Примерокот го претставуваат 40 набљудувани часови по различни предмети што се реализирани од 15 наставници над 30-годишна возраст и анкетен прашалник со две отворени прашања кои се однесуваат на нивните перцепции за сопствениот јазичен израз во текот на наставниот час, во однос на стандарднојазичната норма и ФИ. Анализата ги опфаќа кодирањето на анкетните прашалници и општиот квалитативен интерпретативно-индукциски пристап. Резултатите покажуваат дека наставниците употребуваат ФИ во текот на наставниот час, и тоа во ситуации што се поврзани со однесувањето на учениците, но не се забележува објаснување на одреден поим или проблем од наставната единица со ФИ. Податоците од анкетата, пак, укажуваат на несвесната употреба на ФИ и на потребата од негување и унапредување на стандарднојазичната норма, но и на нивната свесна употреба, првенствено како средства за „полесно усвојување на пораката што ја пренесува наставникот“. Оттука, ова истражување е поттик за натамошни истражувања на оваа појава што може да дадат поцелосна слика за јазикот што го употребува наставникот во наставата.

Клучни зборови: *фразеолошки изрази, настава.*

1. Вовед

Општо е познато дека ФИ ги одразуваат историјата и културата на еден народ и се значаен показател за самостојноста на еден јазик. Нивната основна цел е да внесат сликовитост и живост во изразот и тие се, првенствено, карактеристични за разговорниот стил. ФИ се неслободни зборовни состави со единствено значење (Велковска, 2002; Велјановска, 2006). Како

што наведува Велјановска (2006), ФИ не се создаваат во говорниот процес, туку се репродуцираат во готова форма која се зацврстува со долгата употреба. Според Молотков (1977), ФИ имаат свои категоријални признаци што ги одделуваат од другите јазични единици и што ги определуваат како самостојни единици на јазикот, меѓу кои од посебно значење се: лексичкото значење, компонентниот состав и граматичките категории. Најприфатената класификација за определувањето на видот на ФИ е онаа на Виноградов (Виноградов, 1985, во Велковска, 2002), кој на преден план го става процесот на десемантизација, па оттука, има различни видови ФИ, во зависност од тоа дали компонентите покажуваат поголем или помал степен на десемантизација. Тоа значи дека, воопшто, во поголема или помала мера, значењето на ФИ не зависи од одделното значење на компонентите од кои се составени (сп. *скина конци* – најголем степен на десемантизација vs *пристиснат до ѕид* – помал степен на десемантизација и *го умре од котек* – најмал степен на десемантизација).

Честата употреба на ФИ во разговорниот стил се должи на потребата за поголема сликовитост во изразувањето. Но, во последните десетина години се забележува засилена употреба на ФИ и други разговорни елементи во стилови што треба да ја претставуваат официјалната комуникација, како што е новинарскиот потстил (Јанушева и Шашко – Janusheva & Shashko, 2015; Петрова-Џамбазова, 2016) во кој тие се користат, првенствено, како средства за привлекување на вниманието на читателите.

Оттука, во однос на тоа дека наставниот час треба да ја претставува официјалната комуникација и дека, пред сè, треба да ја унапредува и промовира стандарднојазичната норма, интересно е да се испита јазикот што го употребуваат наставниците во текот на наставниот час, во однос на застапеноста на ФИ (предвид се земаат само ФИ што се карактеристични за разговорниот стил). За таа цел се набљудуваат наставни часови, а во протоколот изработен од авторките се забележува употребата на ФИ во секоја фаза од часот. Во исто време, наставниците во анкетен прашалник треба да одговорат на две отворени прашања со цел да се согледа нивната перцепција за сопствениот јазичен израз во однос на стандарднојазичната норма и ФИ.

Имајќи предвид дека барем досега оваа појава не е испитувана, ова истражување придонесува кон општата дебата за навлегувањето на неформалните елементи во формалните домени, како што е наставата, и го актуализира прашањето за нужноста од нивната употреба во текот на часот. Иако како ограничување може да се смета малиот примерок, сепак, истражувањето дава основни сознанија за употребата на ФИ во наставата, што претставуваат плодна основа за натамошно истражување на опсегот на оваа појава во образованието со што, пак, се добива драгоцен материјал за примената на стандарднојазичната норма во текот на часовите.

2. Поширок истражувачки контекст

Во македонскиот јазик има голем број истражувања за ФИ. Велковска (2002) изделува две класификации на ФИ, и тоа според структурата имајќи ја предвид главната компонента (именка, придавка или глагол) и според функцијата во реченицата. Велјановска (2006) акцентот го става на соматските ФИ. Кон поделбата на Велковска (2002) се надоврзува и Христовска (2018), која уште предвид ги зема потеклото на ФИ и стилските разновидности. Дел од истражувањата се однесуваат на споредбата на ФИ во македонскиот и во другите јазици и на нивниот превод (Кузмановска и Петковска, 2012; Костадиновска, Јанушева, 2012; Бојковска, 2016; Делова-Силјанова, 2016; Кирова, Кузмановска и Иванова, 2018 и др.). Меѓу поновите истражувања се оние на Марковиќ и Новотни (2020) за онимските ФИ во македонскиот јазик и големиот број прилози за македонската фразеологија на Макаријоска и Павлеска-Георгиевска (2020).

3. Методологија

Целта на ова истражување е да одговори на едно истражувачко прашање: *Каков јазик употребуваат наставниците во однос на ФИ во текот на наставниот час?* Примерокот го претставуваат 40 набљудувани часови што се реализирани од 15 наставници над 30-годишна возраст (во предметна настава во ОУ „Климент Охридски“ од Битола) што, пак, е во согласност со Јин (Yin, 2011) за тоа што може да биде примерок во едно истражување. Примерокот е збогатен и со анкетен прашалник што содржи две отворени прашања кои се однесуваат на перцепциите на наставниците за употребата на ФИ и примената на нормата во сопствениот јазичен израз во текот на наставниот час кои, пак, според Браун (Brown, 2009), се многу значајни за добивање поголем број информации: *Како го оценувате својот јазичен израз во текот на часот во однос на стандарднојазичната норма (употреба на дијалектизми, турцизми, ФИ и сл.)?* и *Што мислите за употребата на ФИ во наставата? Образложете го своето мислење.* За забележување на ФИ, изработен е протокол во кој се запишуваат употребените ФИ во секоја фаза од часот. Набљудувачот има улога на целосен набљудувач, што е во согласност со видовите улоги на набљудувачот што ги предлага Голд (Gold, 1958), а во голема мера се има предвид и скромното искуство на набљудувачите, зашто, како што наведуваат Шенсул и другите (Schensul et al., 1999), набљудувањето зависи и од вештините за набљудување. Анализата на резултатите од анкетата предвид го зема кодирањето (отворено, аксијално и селективно), според моделот на Глејсер и Штраус (Glaser & Strauss, 1967), при што, всушност, во центарот на вниманието се споредбата и квалитативниот интерпретативно-индукциски метод употребен од Томас (Thomas, 2006), Кресвел (Creswell, 2009), Калке (Kahlke, 2014) и Хардинг и Вајтхед (Harding & Whitehead, 2016), што комбинира различни аналитички квалитативни пристапи. При определувањето на видот на ФИ се поаѓа од спомената класификација на Виноградов.

4. Анализа, резултати и дискусија

4.1. Набљудување

Како што е веќе споменато, во протоколот за набљудување се забележуваат ФИ што наставниците ги употребуваат во сите три фази од часот.

А) Фразеолошките срastувања (ФСр) или идиомите се целосно неделиви семантички целисти чие значење не е мотивирано од значењето на неговите компоненти. Кај нив, редот на зборовите е строго определен, а компонентите не може да се заменуваат со други или да се испуштаат. Од фразеолошките срastувања употребени се следните: *Мува без глава, Ни вода ни киселина, Паѓа в очи, Доаѓа преку глава, Падне од Марс, Чува некого како очите во главата, Влакно од главата да не му фали, Со главата во облаци, Гледај си ја работата, Со прст не мрда* и *Бере гајле*.

Во продолжение, следи описот на ситуациите во кои се употребени ФСр во секој дел од наставниот час:

ФСр во воведниот дел од часот: Наставничката бара да ги прегледа домашните задачи на учениците. Учениците немаат напишано домашна задача и повеќето кажуваат различни изговори. Наставничката им се обраќа: *Преку глава ми дојде од вашите изговори!* Наставникот им ги соопштува оценките на учениците. Еден ученик не е задоволен од својата оценка. Наставникот му се обраќа: *Цела година со прст немаш мрднато за мојот предмет. И оваа оценка ти е многу.*

ФСр во главниот дел од часот: Во главниот дел од часот, додека ја објаснува конкретната наставна единица, наставникот им се обраќа на учениците: *Како од Марс да сте паднати.* Наставничката станува ученик да одговара за оценка. Ученикот прашува: Зошто пак јас наставничке? Секој час само мене ме станувате. Наставничката му одговара: *Ете така, денес ти ми падна в очи.* Наставникот станува ученик за да го испрашува. Ученикот нема научено, а наставникот му се обраќа: *Родителите ве чуваат како очите во главата. На вас е само да учите, а вие и тоа не сакате да го правите.* Додека наставникот објаснува, еден ученик зборува и не слуша што кажува наставникот. Наставникот му се обраќа: *Ќе повикам родител! Ни вода ни киселина си направен!* За време на тестот, учениците го прашуваат наставникот дали ќе имаат шанси да ги поправат оценките од тестот. Наставникот им одговара: *Не берете гајле сега за тоа, решавајте го тестот.* Наставникот станува ученик за да го испрашува. Ученикот нема научено, а наставникот му се обраќа: *Родителите гледаат влакно од главата да не ви фали. На вас е само да учите, а вие и тоа не сакате да го правите.* Наставникот им задава вежби на учениците. Еден ученик не ги прави вежбите. Учениците прашуваат зошто тој ученик да не прави вежби. Наставникот им одговара: *Гледајте си ја работата!*

ФСр во завршниот дел од часот: Наставничката бара од ученикот да го прочита она што го напиша за дадената вежба. Ученикот напиша погрешна вежба. Наставничката му вели: *Повторно не разбра. Не знам што се случува ова полугодие, како мува без глава си.* Наставникот им ги кажува оценките

на учениците. Еден ученик не е задоволен од оценката и реагира дека на тестовите секогаш имал повисока оценка. Наставничката му се обраќа: Покрај тестовите, се оценува и однесувањето. *Кога некој цела година е со главата во облаци, ова е резултатот.*

Б) Фразеолошките единства (ФЕ) се клиширани изрази кои функционираат како целисти, а значењето им произлегува од преносното значење на компонентите. Од фразеолошките единства употребен е изразот: *Само два збора ќе ти кажам.*

ФЕ во воведниот дел од часот: Во воведниот дел од часот наставникот им се обраќа на учениците: *Ќе ви кажам само два збора и повеќе не зборувам на оваа тема!*

ФЕ во главниот дел на часот: При набљудувањето, во главниот дел од часот, не се забележани ФИ од овој вид.

ФЕ во завршниот дел од часот: При набљудувањето, ФИ од овој вид не се забележани во овој дел од часот.

В) Фразеолошки спојки (ФСп) се фигуративни изрази во кои само една од компонентите има преносно значење. Од фразеолошките спојки употребени се следните: *Падна од смеа* и *Зборува со половина уста.*

ФСп во воведниот дел од часот: Наставникот станува еден ученик да чита од учебникот. Останатите ученици реагираат дека не го слушаат. Наставникот им се обраќа: *Како ќе го слушате кога зборува со половина уста.*

ФСп во главниот дел од часот: За време на тестот, еден ученик се смее. Наставникот му се обраќа: *Падна од смеа. Што е толку смешно, кажи и ние да се насмееме.*

ФСп во завршниот дел од часот: При набљудувањето, ФИ од овој вид не се забележани во јазичниот израз на наставниците.

Овој дел од истражувањето, несомнено, потврдува присуство на ФИ во јазичниот израз на наставниците во текот на наставниот час. При набљудувањето, забележана е употреба на 16 различни ФИ, и тоа 67 пати. Најмногу ФИ се употребени во главниот дел од часот, дури 37 пати, потоа, во воведниот дел се употребени 26 пати, а најмалку во завршниот дел, само 4 пати. Она што е важно и што треба да се истакне е дека опишаните ситуации покажуваат употреба на ФИ поврзани со однесувањето на учениците во текот на наставниот час. Не е забележана употреба на ФИ во јазичниот израз на наставникот при објаснување на одредена појава, поим или проблем од конкретната наставна единица.

4.2. Анкетен прашалник

За да се согледаат перцепциите на наставниците во однос на сопствениот јазичен израз во текот на часот, спроведен е анкетен прашалник со две отворени прашања. Одговорите на наставниците се транскрибирани. За првото прашање, *Како го оценувате својот јазичен израз во текот на часот, во однос на стандарднојазичната норма (употреба на дијалектизми, турцизми, ФИ и сл.),* при отвореното кодирање,

првата авторка ги изделува следните кодови: *предавање, вежби, важност, литературен јазик, битолски зборови, турцизми, ФИ, (не)свесност*. Потоа, втората авторка ги препрочитува транскриптите и се согласува со првично воспоставените кодови. При аксијалното кодирање, се формираат категории врз основа на сличностите на првичните кодови. Кодовите *предавања, вежби и важност* ја формираат категоријата *комуникација во текот на наставниот час*, а кодовите *битолски зборови, турцизми и ФИ* се подведуваат под категоријата *разговорни елементи*. Кодовите *литературен јазик, спонтаност и (не)свесност* се кодови *ин виво* што значи дека се запишани така како што се кажани од наставниците. При селективното кодирање, сите категории се соединуваат околу една централна категорија, во случајот проценката на наставниците за сопствениот јазичен израз во однос на стандарднојазичната норма и ФИ. Оттука, може да се констатира дека комуникацијата наставник – ученик во текот на наставниот час е од особено значење за анкетираниите наставници, но во исто време за нив е уште поважно таа да се реализира на македонски литературен јазик. Според зборовите на наставниците: *На часовите го употребувам македонскиот литературен јазик*. И без резултатите од набљудувањето, употребата на изразот *литературен јазик* покажува дека наставниците користат разговорни елементи во текот на наставниот час, зашто е јасно дека не ја согледуваат разликата меѓу поимите литературен и стандарден. Имено, наместо поимот стандарден јазик, тие го употребуваат поимот литературен јазик што, според Пановска (1987) и Јанушева (2017), е поширока категорија од стандардниот јазик и опфаќа нестандартни единици. Понатаму, наставниците велат: *Може да се случи во комуникацијата да ми се провлече некој битолски или турски збор, па и некој ФИ, но тоа е нормално ако се има предвид дека сме во комуникација со нашите ученици секој ден*. Оттука, јасен е ставот на наставниците за тоа дека употребата на ФИ во наставата е резултат на времето што наставниците го поминуваат со учениците во текот на денот. Сепак, пожелно е комуникацијата во текот на наставниот час да се реализира на стандарден македонски јазик зашто, на тој начин, се чува и унапредува стандарднојазичната норма и се спречува навлегувањето на разговорни елементи во домен што ја претставува официјалната комуникација. Во овој дел, најважната информација доаѓа од перцепцијата на наставниците за тоа дека тие ги употребуваат ФИ несвесно и спонтано. Според ова, може да се констатира дека припадноста на едно дијалектно подрачје (во случајот, на битолското) и постојаната изложеност на нормите во тоа говорно подрачје влијаат врз примената на стандарднојазичната норма. Само двајца од наставниците свесно ги употребуваат ФИ во својот јазичен израз. Според нив: *Свесно ги употребувам ФИ во комуникацијата со учениците во текот на часот. Мислам дека тоа е позабавен начин да се кажат работите. Со нивната употреба пораката што сакам да ја пренесам побрзо и полесно ќе допре до децата и побрзо ќе ја меморираат*. Свесната употреба на ФИ покажува дека наставниците, пред сè, имаат сознанија дека учениците ги разбираат употребените ФИ што наведува на заклучокот дека тие се дел од

секојдневните интеракции на учениците. Ова, пак, ја акцентира дилемата за употребата на ФИ во официјалната комуникација, односно за тоа дали ФИ, воопшто, треба да се дел од јазичниот израз на наставникот во текот на часот, па дури и како стратегии за привлекување на вниманието на учениците или за полесно усвојување на пораката. Нашето размислување оди во насока на тоа дека јазичниот израз на наставникот е своевиден модел за јазикот што го усвојуваат и употребуваат учениците, па, оттука, наставникот, првенствено, треба да го негува и афирмира стандардниот македонски јазик. ФИ се богатство на еден јазик, но на учениците треба јасно да им се укаже дека тие се дел од разговорниот стил и дека во наставата треба да се применува нормата на македонскиот јазик. Ако ја почитуваат, и тие придонесуваат за нејзината афирмација.

Во однос на второто истражувачко прашање: *Што мислите за употребата на ФИ во наставата? Образложете го своето мислење*, при отвореното кодирање, се добиени следните кодови: *настава, (не)употреба, свесност*. Кодовите *настава* и *(не)употреба* се подведуваат под категоријата *стандарден јазик*. Кодот *свесност* е код ин виво. Оние наставници што ги наведуваат како причини за употребата на ФИ несвесноста или спонтаноста, истакнуваат дека „ФИ не треба да се употребуваат во наставата“, без да го образложат своето размислување. Може да се претпостави дека нивните ставови ги поддржуваат примената на стандарднојазичната норма и нејзиното зацврстување и унапредување. Од друга страна, 5 од наставниците велат: *Не гледам проблем во нивната употреба*“. И овие наставници не го образлагаат своето мислење, па оттука не е јасно дали употребата на ФИ се ограничува на ситуации слични на гореспоменатите или за нив проблем не претставува ниту употребата на ФИ, на пример, додека се објаснува некој поим или проблем од наставната единица. Ако се претпостави дека наставниците сметаат дека треба да се употребуваат ФИ во текот на часот и во вакви случаи, тоа може да влијае врз отстапување од нормата и врз преголема употреба на разговорни елементи. Да претпоставиме дека на еден час по Географија се објаснува дека одреден континент има голем број полуострови, заливи, протоци, канали и сл. и дека наместо изразот *голем број*, наставникот го употребува *ФИ прст и плева* или *мал милион*. Или, на часот по Македонски јазик кога се опишува некој лик, наместо *Тој, воопшто, не е загрижен*, наставникот да употреби *Нему, воопшто, око не му трепнува*. Иако на прв поглед се чини прифатливо и спонтано, па дури и интересно, јасно е дека ваквите елементи не треба да се дел од јазичниот израз на наставникот во наставата.

Заклучок

Од набљудувањето јасно се согледува дека наставниците употребуваат ФИ во својот јазичен израз во текот на часот, а тоа значи дека елементи од разговорниот стил навлегуваат во наставата што треба да ги претставува официјалната комуникација и стандарднојазичната норма. Очигледно е дека ситуациите во кои се употребуваат ФИ не се поврзани со објаснување

поими, проблеми или појави од конкретната наставна единица, но, сепак, овие сознанија се значајни од аспект на примената на македонската стандарднојазична норма. Спроведената анкета дава сознанија за тоа дека наставниците несвесно ги употребуваат ФИ и дека се категорични во однос на тоа дека ФИ не треба да имаат свое место во официјалната комуникација. Согледувањето на наставниците кои свесно и намерно ги употребуваат ФИ бара натамошни истражувања на појавата, особено за употребата на ФИ како синоними за одреден поим или проблем од конкретната наставна единица, што би можело да го покаже целосниот опсег на оваа појава во образованието.

Користена литература

- [1] Бојковска Е. (2016). Предизвици при преведувањето фразеологизми. *Зборник на трудови од Меѓународната научна конференција „Зборот збор отвора“*, 87–102. Скопје: УКИМ, Филолошки факултет „Б. Конески“.
- [2] Велковска, С. (2002). *Белешки за македонската фразеологија*. Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“.
- [3] Велјановска, К. (2006). *Фразеолошките изрази во македонскиот јазик со осврт на соматската фразеологија*. Куманово: Македонска ризница.
- [4] Делова-Силјанова, Ј. (2016). Преводот на фраземите како предизвик. *Зборник на трудови од Меѓународната научна конференција „Зборот збор отвора“*, 137–144. Скопје: УКИМ, Филолошки факултет „Б. Конески“.
- [5] Јанушева, В. (2017). *Стандарден македонски јазик*. Битола: УКЛЮ, Педагошки факултет.
- [6] Костадиновска, Б., Јанушева, В. (2012). За преводот на фразеолошките изрази. *Меѓународно научно списание „Учител“*, 4, 236–240. Битола: УКЛЮ, Педагошки факултет.
- [7] Макаријоска, Л., Павлеска-Георгиевска, Б. (2020). *Прилози за македонската фразеологија*. Скопје.
- [8] Марковиќ, М., Новотни, С. (2020). За некои онимиски фразеологизми во македонскиот јазик. *Албанологија*, 7 (13–14), 159–165.
- [9] Молотков, И. А. (1997). *Основы фразеологии русского языка*. Ин-т рус. яз., Ленинград: Наука. Ленингр. отд-ние.
- [10] Кирова, С., Кузмановска, Д., Иванова, Б. (2018). Фразеологизми со броеви во англискиот и германскиот јазик. *Зборник од Третата меѓународна конференција „ФИЛКО“*, 237–246. Штип: Универзитет „Гоце Делчев“.
- [11] Кузмановска, Д., Петковска, Б. (2012). Именските фразеологизми со компонентата зооними разгледувани во македонскиот, германскиот и англискиот јазик. *Годишен зборник на Филолошкиот факултет во Штип*, 151–155. Штип: Универзитет „Гоце Делчев“.
- [12] Пановска, Р. (1987). *Современ македонски јазик*. Скопје: Филолошки факултет.
- [13] Петрова-Џамбазова, С. (2016). Фразеолошките изрази во рекламните пораки. *Зборник на трудови од Меѓународната научна конференција „Зборот збор отвора“*, стр. 257–261, Скопје: УКИМ, Филолошки факултет „Б. Конески“.
- [14] Христовска, С. (2018). *Фразеологизмите во драмите на Васил Иљоски*. Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“.

- [15] Brown, D. J. (2009). Open-response items in questionnaires. In Heigham, J. & Croker, A. R. (ed.), *Qualitative research in applied linguistics: A practical introduction* (200–219). Palgrave: Macmillan.
- [16] Creswell, J. W. (2009). *Research design: qualitative and quantitative approaches*, 3rd ed. University of Nebraska: Sage.
- [17] Gentles, J. S., Charles, K., Ploeg, J., & McKibbin, A. (2015). Sampling in qualitative research: insights from an overview of the methods literature. *The Qualitative Report*, 20 (11), 1772–1789.
- [18] Glaser, G. B. (1992). *Basics of grounded theory analysis: emergence vs. forcing*. California: Sociology Press.
- [19] Gold, R. (1958). Roles in sociological field observation. *Social Forces*, 36, 217–223.
- [20] Harding, T., & Whitehead, D. (2016). Analyzing data in qualitative research. In: Schneider, Z. & Whitehead, D. (eds.), *Nursing and midwifery research: methods and appraisal for evidence-based practice*, 5th ed., ch. 8. Elsevier.
- [21] Janusheva, V., Shashko, A. (2015). Use of idiomatic expressions from the conversational style in the journalistic sub-style of the standard Macedonian language. *International Journal „Teacher“*, vol. 8, 87–90. Bitola: University „St. Kliment Ohridski“, Faculty of Education.
- [22] Kahlke, M. R. (2014). Generic qualitative approaches: pitfalls and benefits of methodological mixology. *International Journal of Qualitative Methods*, 13(1), 37–52.
- [23] Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Beverly Hills, CA: Sage.
- [24] Patton, Q. M. (2002). *Qualitative research and evaluation methods*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- [25] Schensul, S. L., Schensul, J. J., & LeCompte, M. D. (1999). *Essential ethnographic methods: observations, interviews, and questionnaires* (Book 2 in Ethnographer’s Toolkit). Walnut Creek, CA: AltaMira Press.
- [26] Thomas, R. D. (2006). A general inductive approach for analyzing qualitative evaluation data. *American Journal of Evaluation*, 27 (2), 237–246.
- [27] Yin, R. K. (2011). *Qualitative research from start to finish*. The Guilford Press.

Violeta Janusheva

St. Kliment Ohridski University, Bitola

Natasha Zulumovska

St. Kliment Ohridski University, Bitola

The Usage of the Phraseological Expressions in Teaching

Abstract: The increased usage of the conversational elements in styles that represent the official communication imposes the examination of teachers' language expression during the teaching classes, regarding the PE. From here, the paper answers one research questions: What language teachers use regarding the PE during the teaching class? The sample consists of 40 observed classes in different teaching subjects conducted by 15 teachers over 30 years old and a survey with two open questions with respect to their perception of their own language expression, regarding the standard language norm and the PE. The analysis rests on the coding of the answers and the general qualitative interpretative-inductive approach. The results show that teachers use PE during the teaching classes, mostly in situation connected with the students' behavior and that there are border cases of PE usage while the teacher presents and explains the particular teaching units although cases when teacher explains certain phenomenon or problem form the teaching units are not registered. The findings from the survey suggest the unconsciousness of this usage and the need of nurturing and promoting the standard language norm and the consciousness of this usage as well, primarily, "as convenient tools for understanding the message that teachers convey". Therefore, this study is an impulse for further examination of this phenomenon which may provide complete and profound data related to the language teacher uses in the teaching.

Keywords: *phraseological expression; teaching process.*

ГОД. VII
БР. 14

ПАЛИМПСЕСТ

PALIMPSEST

VOL. VII
NO 14